

Gyárfás Ágnes

BÉKAMESÉK

Béka királykisasszony. A teremtés legendája

A gömri falvak apró, hordozható Babba Mária szobrocskái kezében pálca van, melynek kisztergályozott mintázata a kerek és a hosszú váltakozásából jött létre. Egy pillanatra elgondolkoztam, miért nem egyszerű, egyenes pálca van a kezében? Ezt az kisztergált keményfa botot elég ne-

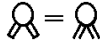

héz lehet tartani. Gyerekesnek minősítettem és elhessegettem az egészet.

Szemem elé került azonban az ominózus pálca az egyik legrégebb pecséthenger vizsgálata közben. Egy fekete diorit pecséthengeren vízen és szárazföldön közelednek az emberek az Istenő kapuja felé. (104. ábra)¹

Istenő kapuja

Bagdadi Múzeum 11953. sz.

Az első férfi kezében látható a vonalakból és körökből álló rúd. Inanna feje és haja látható a pózna tetején. Ez egy fontos azonosulási pont Inanna és a magyar Boldogasszony között. Ebben az egyszerű mintázatban genetikai kódot rejtettek el. Egyébként az egész kép gazdag az eredet lényeges elemeinek közlésében. Az Istenanya kapuján a víz és a fény szimbólumai váltakoznak = a csónakon érkezők a SZEM, MAG zöld ágát hozzák és a kapu mellett áll az élőfa sematizmusa az asszonyfa.

Hun és Mag sárkánybárkán ereszkedtek le az égi vizekről a földi vizekre. Mag szinte össze volt nőve a csónakkal, a Magurral, ezért nevük is összefonódott. (686. sz. ábra)¹

Ezek a fiúk, mivel testük, lelkük, szellemük alapja a víz és a fény volt, keresték a vizes, nádas, de napos helyeket. Így kerültek a folyamközőkbe, Subirba, Kárpátuba, Egyiptomba, a Földközi-

tenger szigeteire, a Jordán mellékére, Rhodosz szigetére és sokfelé, amiről nekünk még nincsenek pontos forrásaink, biztosan a Volga és folyamtársai, a Van tó, India és Belső-Ázsia vízben gazdag vidékein ütöttek tanyát.

Hun és Mag itt a földön atyjuk földi megszemélyesítőjéhez Nimrudhoz sietett. Vitték az égből kapott tárgyakat, az ekét, a Kárpát korsót, a fokost és a kardot. Isteni édesanyjuk személyesen nincs jelen, csak csillag és a félkörív képviseli mindig.

A magyar népmese is a kezdetekhez megy vissza a Hol volt, hol nem volt bevezetővel, a Káld-subir turánok ugyanezt teszik pecséthengerre vésett írásaikban. Feltüntetik a teremtés elemi részecskéit, Hun és Mag életfáját és közli, hogy a f o r g á s , az utazás, a kirándulás a folyamközi népek őstudása. Biztos vagyok benne, hogy őseink látták a forgó Világmindenséget, s nemcsak révületben, hanem onnan érkeztek.

Egyik magyar népmese a Béka királykisasszony a világ békasós eredetét és forgó-keringő

¹ Pritchard i.m. Megtekinthető a Vizek könyve II. 54. old.

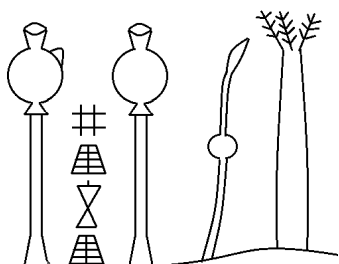
valóságát meséli el, méghozzá olyan tudományos precizitással, amelyben a férfi és női erők szakrális rendje sorrendben követi egymást, mint a Hun és Mag életfája melletti szalagon, mint a Boldogasszony pálcán és az Inanna póznán.

Béka Királykisasszony

Férfi és női erők szerepe
a világ működésében

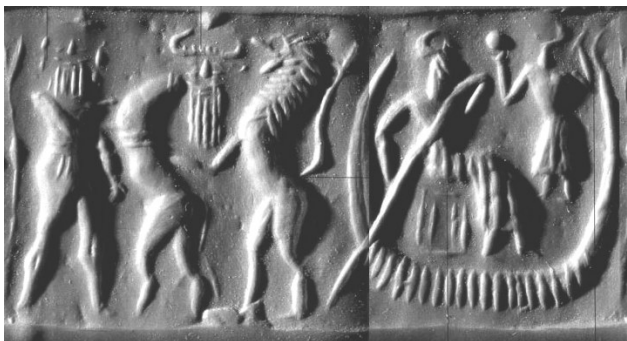

Az életfával kezdődik a mese, itt az életfát c s e r e f á n a k nevezik, mert cseréli a helyét. Ami fenn történik, ugyanaz történil lenn és amilyen a lenti világ olyan lesz a fenti is (Hermesz Trismegisztosz). A cserefa a föld kellős közepéből nőtt ki, teteje az eget verte. Annak legfelső ágán ült egy ősz öreg ember, a szakálla a földet verte. Cserefa a cserét minden szinten véghezviszi. Felfelé nő, a tetején az ősz öreg ember szakálla lefelé a földet éri. Fel és le. Ezt a képet vésték a Tellói jóslat elnevezésű pecsétengerre is.² Hun és Mag életfája mellett a szakállszerű jelképzet a földet veri.

„KURTU: USTU” = az utazás, a forgás, tudás: Óstudás (638 sz. ábra)

ÉGI UTAZÁS SÁRKÁNYBÁRKÁN

A Sárkánybárkán álló nő kezében van a petesejt , ezt hozzák le a földre.

² Képe és elemzése előző számunkban
46

A történet férfimozzanattal indul. Csináltasnak a királyfik három nyilat és három nyílveszőt, s ahova a nyílvesző le hull, onnan hozzanak feleséget.

○ Belépnek a nők, két királyfi szerencsés, a legkisebbnek csak egy béka jutott.

|| Férfias események következnek. Hazaviszi a békát a királyfi, nagy kényszeredetten, de az apja elzavarja békástól.

○ Egy rengeteg erdő tisztására értek, lepihentek, hát lássunk csodát, reggelre egy szép vár állott a tisztáson, benne a béka, mint királykisasszony.

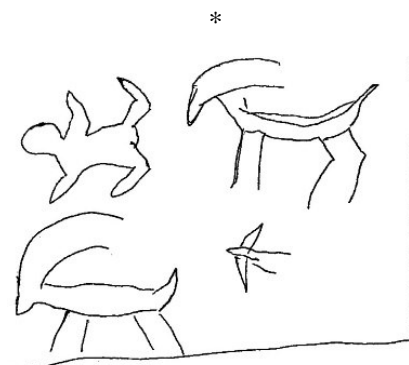
Boldogan éltek, de a királykisasszony nem tudta feledni, hogy a férje őt háromszor megalázta, sőt elhagyta, s hipp-hopp, otthagytott csapot-papot, magára maradt a királyfi. Csak egy gyűrűt hagyott rá a felesége.

|| Férfisors következik. Eltűnt a palota, csak a lova maradt, erre felkapott s ment szolgálatot keresni.

Egy m a l o m b a n felfogadták segédnek. Oda egy griffmadár hozta-vitte a lisztet. Bebújt egy zsákba, meg is érkezett a királykisasszony sütőházába. Felfogadták sütősegédnek. Egy szép fehér cipőbe belesütötte a királykisasszony gyűrűjét. Erről megismerték és most már ásó, kapa...

A női és férfi erők váltakozó, rituális rendje után a befejezés humorosan, de mesteri plasztikusággal a találkozás célját, a beteljesült szerelem művét mondja el átvitt értelmű szövegével.

FÖLDI ÉLET A NÁDASBAN

"Lovam lába megbotlott egy békasóban..."

* 59. BM 12 88 59 (Herzfeld Coll.); metamorphic rock; 7,0x1,65 cm; Wisemann, 1962 Pl. 13. b; cf. 62 for figure

A mesében a MAG, MALOM fogalomkör új elemekkel bővül, amelyek választ adnak a Világmindenség népünk által elfogadott arculatára és a teremtés szakadatlanul megújuló folyamatára.

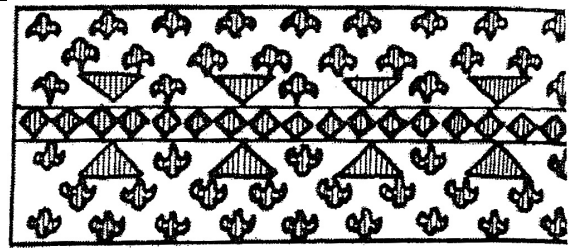
Új fogalom az átalvető, melyben griffmadár hozza-viszi a magot és a lisztet.

Szerepet kap a liszteszsák, ebben viteti át magát a királyfi a tündérek várába a griffmadárral.

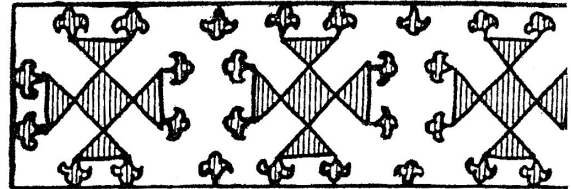
Azokból a mesékből, amelyek a Teremtő művét helyezik a mesehallgatók figyelmének középpontjába, nem hiányozhat a békasó-békalencse, s maga a béka, aki a békasó lerakója a földön. A béka állapot, hangulat, petéző kedve életfeltétel, s ami szükséges hozzá a lápos, mocsaras nádas, a békák kedves tartózkodási helye.

A békalét másodlagos állapot, az irigy, rosszindulatú tündérek vezekelnek „békabőrben”. Ha királykisasszonyt varázsolnak békává, akkor a teremtés mezejére a tündérpalota melletti selyemrétre a griffmadár átalvetőben hozza a lisztet, amelyből majd a kenyér készül, és átalvetőben viszi a MAG-ot is a malomba.

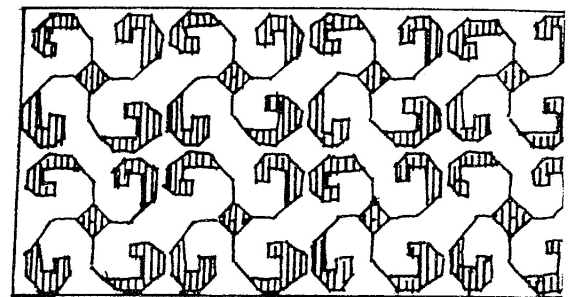
A béka, mint királykisasszony rosszat tett az embereknek, ezért büntetésből lett békává. A királyfi megváltotta és a királykisasszony selyemréjének selymes, bolyhos bársonyába eljuttatta az átalvető kettős zacskójában szállított férfiminőségűt a MAG-ot.

Középtengelyes üsthorgas. Csirkelábas

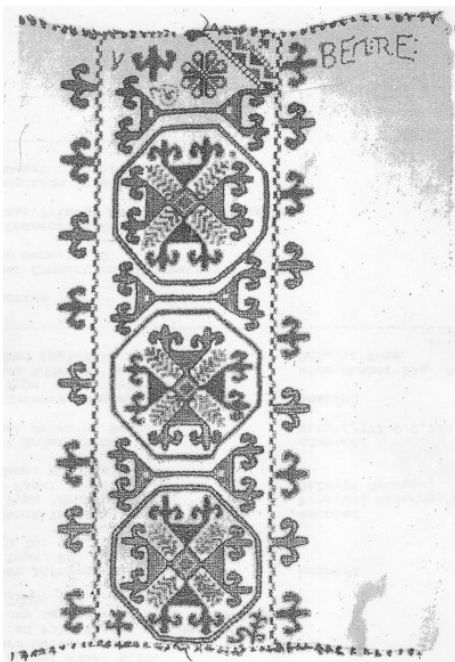

Szakaszosan elrendezett üsthorgas

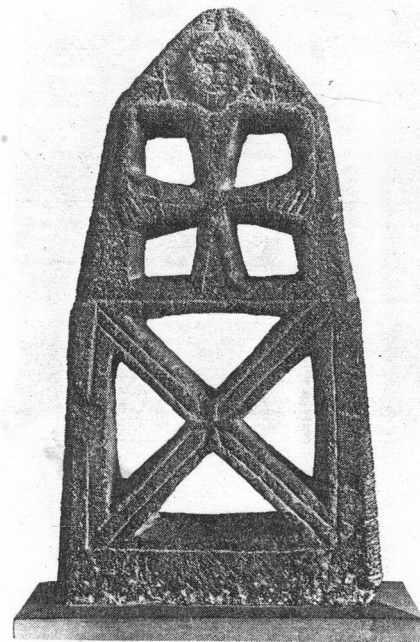

Szélrózsaszerű üsthorgas, kétrendes

Torockói mesterek mintái.
Forgókerék. Napkerék, Malom

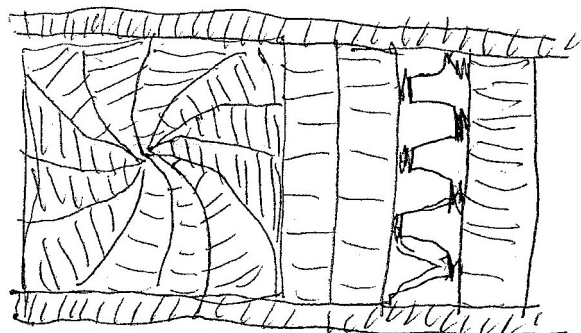
Lapickás mintájú fonott keresztzemes párnabűt
Homoródalmásról, pirossal-kékkel varrva.
Magántulajdon

23. ábra. Moselkerni stéle 700-ból Szent Valerius templom temetőjében ásták ki 1915-ben. 80x40x15 cm. A bonni Rheinisches Landesmuseum-ban található Isten malmának ez a plasztikus ábrázolása. (29. old.)³

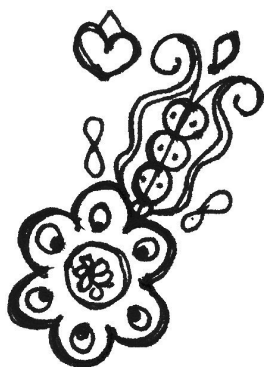
³ Fränkische Funde aus dem Rheinland. Siepen, Margareta és munkatársa Krefeld. 1998.

Isten malma a magyar népi hímzések mintázatában gyakori. Kalotaszegen a válltűs minta rózsája maga a forgó 'malom', mellette a függőleges aszúrminta a rendszerességet érzékelteti, a vízszintes szélminta. (101. old.)⁴

Isten malma a Világmindenségben,
és ahogyan felülről látszanak a zikkurátok,
az emberi környezet szimbolikus építményei

A kalotaszegi forgórózsa a felülnézetben látott Isten malma női és férfi 'magokkal' (∞) és a megfogant valóság szimbolikus ábrájával (♡).

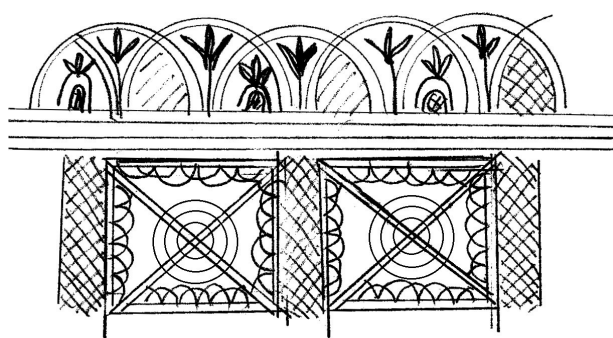
A Boldogasszony száma váltakozik a magyar férfi hármás számával. Kihangsúlyozzák, hogy a teremtéshez kétféle minőség szükséges. Az eredmény, maga a teremtett világ, amely az eredeti kétféleség variációja. Itt a forgórózsan ez úgy érzékelhető, hogy, ha alulról nézem a 'szíveket' női minőségű teremtményt látok (♡). Ha pedig lefelé pillantok, a kép fordítottját érzékelem férfi szívet (♠). (Középső kék színű ábra)⁵

A szuszékok mintáit a forgó Világmindenség ábrázolásának szentelte a magyarság. Saját pita-

runkban álló szuszékon naponta elgyönyörködöm. Ezen is kitapintható a felülnézet és az oldalnézet.

Saját szuszékunk⁶

A szuszékok formavilága a szarkofagra emlékeztet. Mintázata az eget, a földet és a forgást ábrázolja.

A mezopotámiai ✕ Kur=magos és a magyar napraforgótányér MAG mintája ötvöződik a 'bíbor-felhők' boldogasszonyi rajzával (∞).

Ugyanígy jelentették meg a felhők felett lebegést a Miskolci Kelengyészládán.

A MAG, a MALOM, a MALASZT a MAGASSÁGBAN

Mennyei malasztban teremtette Isa a mi isemüket Adámot írja a bencés szerzetes a HB-ben. A 'mal' gyökkel sokat foglalkozott a Czuczor-Fogarasi féle Magyar nyelv szó-tárja. A malom működését forgást, őrlő munkáját figyelembe véve a mennyei malaszt anyagszerűségére gondolva a teremtés művéhez vezet a gondolati út.⁷

A MAG képjele minket jelöl, magyarokat. ✕

A malom az ősi bölcseletben a Magosság, a Világmindenség forgását, állandóan megújuló életét jelképezi. A ✕ KUR gyökszó mozgalmassá

⁴ Várady Pál – Borbély Anikó: Kalotaszeg. Zrínyi ny. 1990.

⁵ Kuszto Ildikó Mária: Hímzett kincsek a bánffyhungyadi templomban. 2004.

⁶ Saját fotóm

⁷ A HB mondattana. MBE. 2010 i.m.

teszi ezt a folyamatot. Jelentése: magosság, vagyis a Magosság műve a forgás. A rovásírás aTy, atya betűje még érzékletesebben fejezi ki ezt a fogalmat, mert a forgástengelyt is beleilleszti: χ . Ezáltal a 'magosság malma' jelzős főnév olvasható ki az aTy betű formavilágából.

A MALOM megőrli az átalvetőben hozott MAG-ot, s a lisztet már zsákban viszi a griffmadár. Az egyik zsákban ül maga a királyfi, a szerelmes, szép tündérfeleségét kereső férfi. Mind az átalvető két zacskója, mind a zsák formája kifejezi a célt, amiért a malom kereke forog, amiért a griffmadár ide-oda száll, és ami a királyfi lelkének legfőbb vágya.

A szerelem nem egyedüli mondanivalója a teremtés-közeli meséknek. Mindig összekapcsolódik a megtisztulással, a vezekléssel. A királykisasszony azért vezekel, mert előző életében sok embernek ártott. A királyfi azért, mert háromszor kísérelte meg elhagyni béka aráját, pedig a kilőtt nyíl, a sors ómenje világossá tette, hogy ez a te jövődő feleséged. Szóval szembeszállt a sorssal. Pedig a sors nagy szerepet szánt neki. Ő az, aki nemcsak molnárként őrli a MAG-ot, hanem a tündérpalota sütőházában meg is süti a kenyeret, kalácsot. Ő az, aki megvalósítja a teremtő szándékát, s a tündérvilág jövőjét biztosítja.

A mese humorosan, önmagát is kigúnyolva teszi általánossá, minden ember számára átélhető eseménysorrá a szerelmi élményt, amely nem más, mint egy út, amelyen az ember az égből a földre jut.

A Mesélő Önmagát teszi neveltség tárgyává, hogy senkit ne sértsen meg, de általános igazságot mond el mégis a rövidke humoros leírásban.

„Én is ott voltam, a griffmadáron mentem fel, s feneketlen kancsóból ittam a bort. Hazafelé adtak egy lovat, akinek tök volt a feje, viasz a dereka, kender a farka, kóró a lába, acél a patkója. Ahogy a földre ért, megbotlott a lovam egy békasóban, szikrát vetett a patkó, tüzet fogott a kender, elégett a kóró, elolvadt a viasz, leesett a tök, s hupp, lepottyantam én is a földre, hogy nagyot nyekkentem belé.” (190-196. old.)⁸

Két kulcsszó a tök és a békasó, mely világossá teszi a férfi szerepét és a sikeres fogantatást, hiszen megbotlott a békasóban.

A mesék turáni elve a szerelemben fogant világ bölcséletét rögzítette. Ez a világ a szerelem által tartható fenn. Minden más világ álságos és nem a Teremtés műve.

A mezőföldi Kálok szimbólummal és rövid mottóval mondták ki ezt az elvet. A Tellói jóslat című pecséthenger bevezető szimbolikájáról és mottójáról van szó.

Az életfa melletti férfi és női minőséget hordozó sejszál, fonal megérinti az életfát, támaszkodik is rá, meg élteti is.

♯ A KUR = forgás képele nyitott a négy égtáj felé, hogy beépítse, megőrölje, újjáteremtse a MAG-ot \boxtimes , az élet csíráját. Emberi szinten ez a MAG a magyarság a magnép, a teremtő gondolatának őstudója, hol tudatos, hol tudat alatti hordozója.

⁸ Benedek Elek I. i. m.

Békakirály. A fennmaradás feltétele

A békakirály című mesét több magyar népmese gyűjtemény is feldolgozta, most azonban a Grimm mesei változatot elemezzük.

A királykisasszony boldog gyermeki lelke szembetalálkozik az eddig ismeretlennel, az a g r e s s z i v i t á s s a l, amely számára elfogadhatatlan. A jó modor, az illem az „adott szó” miatt egy darabig együtt él az undorítóval, de végül is felülkerekedik benne az ősjó és a békát, az undorítót falhoz vágja. Mindez úgy történt, hogy az arany kertben, arany golyóval játszó királykisasszony kútba ejtette az arany golyóját és ezért keservesen sírt.

Előjött a béka, s ígéretet csikart ki a királykisasszonyból, hogy ha felhozza az aranygolyót, minden kívánságát teljesíti. Mit volt mit tennie a kis királylánynak, megígérte a békának, hogy ez így lesz. Megkapta a golyóját, s el is felejtette az egészet.

Azonban este kipp-kopp, tics-toccs totyog a béka.

- Szép királylány nyiss ajtót... és síró hangon figyelmezteti a lányt az ígéretére.

A béka evett az ételéből, ivott a poharából bement a szobájába, hogy ott töltsen az éjszakát. Mindezt nagy nehezen eltűrte a leány, mert az édesanyja figyelmeztette az adott szó hatalmára.

- Ha megígérted leányom, tartsd meg a szavad, mivel az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó.

A szólások, közhelyek nevelnek is, butítanak is, néha fedezéskül szolgálnak a teljes igazság megismeréséhez. Az anya szava szent volt és a leány beengedte hálókamrájába a békát. Ott azonban nem várt esemény következik be. A sarokban kuksoló béka megszólalt:

- Engedj be az ágyacskádba, ott szeretném álomra hajtani a fejedet.

A királykisasszonyt elfutotta a pulykaméreg.

- Még mit nem kívánsz te rusnya állat! S fogta a békát és haragjában falhoz vágta.

A mesékben az igazságot nem a pulykaméreg szokta kinyilvánítani, hanem a türelem, a hűség vagy a született szentség ereje, mint a Libapásztorlány (Árpád-házi Szent Erzsébet) esetében.

A kis királykisasszony azonban egy serdülő

lány, aki életében először találkozik az ízlése ellen törő agresszivitással. Gondolatnak is rémes egy békával együtt aludni. Ennek zsigereiben ellenállt. Lehajolt, megfogta és falhoz csapta a békát.

- Pusztulj rusnya állat, nem alszom veled egy ágyban.

A csoda megtörtént a béka helyett egy daliás királyfi toppant elé a padlóra, akit a varázslat alól pontosan így lehetett feloldani.

Igaz lenne, hogy az adott szó törvényét átlépheti az „emberileg elfogadhatatlan” törvénye? Különös, de mindkettő kizárólag erkölcsi törvény, melyhez a tapasztalati példatárat az élet teremti elő.

Megnézhetjük egyénre szabva és társadalmi szinten. A kis királykisasszony úgy találkozott az erkölcsi békával, hogy az valódi béka volt és ő falhoz tudta vágni. Végleg megszabadult tőle. Ha azonban a béka már akkora, hogy emberformát öltött, akkor mi a teendő?

Akkor vissza lehet utasítani a kellemetlen kérést és az élet látszólag megy tovább, de csak látszólag, mert a béka ott ül a sarokban, megbújik a szőnyeg alatt és bosszút forral és egy életen át ellehetetleníti a kis királykisasszonyok egyéni sorsát. A béka viresaft áthatolja a határokat, a kontinenseket, globális hatalomra törnek, s a naiv királykisasszony egy szép napon már nem találja sem a szobácskáját, sem a palotáját, s számkivetett emigráns, disszidens vagy hajléktalan módjára tengeti életét. A béka pedig minden javainak birtokosaként, vasárnap a templomba menet kol-dusfillért nyom a markába.

És társadalmi szinten ugyanez történhet. Az erkölcsi békaság világméreteket öltött. A világ népei felett egy óriási béka uralkodik s minden nemzet alatta kuporog. Ha moccanni mer valamelyik, a béka ezt megérzi és békaerővel lebé-nítja, aztán felfalja.

A királykisasszony idejében figyelmeztette a világot arra, hogy a gazdasági fejlődés alattomos maszlagába álcázott agresszivitást addig kell falhoz vágni, amíg megtehetjük, amíg nem ül a fejünkre. Addig, amíg nem késő.

*Béka királykisasszony*⁹

Mikor volt, mikor nem volt, még az ántivilágban volt, volt a föld kellős közepén egy cserefa, olyan magas, hogy a teteje az eget verte. Ennek a fának a legfelső ágán ült egy ősz öregember, akinek a szakála a földet verte. Ez mondta nekem ezt a mesét, hallgassátok meg.⁹

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király, s annak három szép dali fia. Azt mondja egyszer a fiainak a király:

- Na, édes fiaim, ti már meg is házasodhatnátok, mind a hárman jól kinőttetek az Isten markából.

- Hiszen mi meg is házasodnánk - mondák a fiúk -, de hol találjunk hozzánk illőt?

- Ezen én is sokat gondolkoztam - mondá a király -, mert sem keletre, sem nyugatra, sem északra, sem délre, ahány ország vagy, egyben sincs olyan királykisasszony, aki hozzátok illő volna.

Gondolja a király, összehívhatja a tanácsosait, hátha azok kitalálnak valamit. Mindjárt összehívhatja, ahány bölcs ember van az országban, összeülnek, tanakodnak ezek, s azt határozzák, hogy a három királyfinak csináltassanak három nyilat s három nyílveszőt, álljanak ki az udvar közepére, onnét lőjék ki a nyílveszőt, s amely országnak a földjén leesnek, ki-ki abból az országból vegyen feleséget.

Megcsináltatják a három nyilat s nyílveszőt. A királyfik ki is lövik hárman háromfelé, aztán elindultak a lövés irányában. A két idősebb fiúnak jó szerencséje volt, mert azoknak hét nap s hét éjjel sem kellett menni, megtalálták a nyílveszőjüket, az egyik egy, a másik más király udvarában, leányt is találtak szemrevalót, feleségül is vették, nagy lakodalmat is csaptak, s még tán ma is lakodalmaznak, ha meg nem haltak.

Hej, hanem a legkisebb bezzeg szerencsétlen csillag alatt született. Ment, mendegélt erdőközön, folyóvizeken által, de csak nem talált, haj, nem talált a nyílveszőjére. A hetedik nap már éppen vissza is akart fordulni, mikor az Óperenciás-tenger partjára ért, s hát Úram, Isten, mit látnak szemei! A tengernek közepén van egy szép zöld sziget, s annak a szigetnek épp a kellős köze-

pén van az ő nyílveszője. Búsult szegény királyfi, tűnődött, évelődött magában, még a könnye is kicsordult.

Hát ő most hogy tudjon odajutni, ahol az ő nyílveszője van?

Amint így tűnődne magában, csak kiugrik a tengerből egy csúnya varasbéka, s kérdi tőle: - Mi bajod van, te királyfi, miért adtad búnak árva fejedet?

Ránéz a királyfi: - Hát te honnét tudod, hogy én királyfi vagyok?

Mondá a béka: - Nemcsak azt tudom, hogy királyfi vagy, hanem azt is tudom, hogy mi a bajod. Ugye, szeretnél általmenni a szigetre, hogy visszahozzad a nyílvesződet? No, ne búsulj, én általhozom neked, de csak azzal a feltétellel, hogyha feleségül veszel engem.

Nagyot kacagott a királyfi: Mit beszélsz te? Hogy én téged feleségül vegyelek?!

- Hát jól van - mondá a béka -, ne végy feleségül, menj, s keresd tovább a nyílvesződet.

Mit gondolt, mit nem a királyfi, azt mondja a békának: - No, te istennek förtelmes állatja, úgyis el vagyok keseredve, feleségül veszek.

Azzal felült a lovára, maga mögé ültette a békát, s indult vele hazafelé az apja udvarába. Út-

⁹ Benedek Elek összes meséi

közben elesteledtek egy erdőben, s ott megháltak, de a királyfi csak azt várta, hogy a béka elaludjék, fölkapott a lovára, s úgy ott hagyta, mint Szent Pál az oláhokat. Vágtatott, mint a szél, a szélnél is sebesebben, s örült, hogy megszabadult szépszerént ettől a förtelmes állattól.

Az ám, ahogy visszanéz véletlenül, mit lát? Ott ült a béka a lovának a farán.

- Úgy-e, meg akartál szokni tőlem - mondá a béka -, de megállj, ezt még megkeserülöd!

Hej, búnak ereszkedett a szegény királyfi. Mit tudjon csinálni? Megpróbálta másik éjjel, harmadik éjjel, ha valamiképpen meg tudna szabadulni a békától, de mikor azt hitte, hogy hetvenhét mérföldre van tőle, ahogy hátranézett, ott ült a béka a lovának a farán, s megfenyegette a béka másodszor is, harmadszor is: Megállj, királyfi, ezt te még megkeserülöd!

Mit volt mit tenni, haza kellett vinni a békát. Otthon még mindig lakodalmaztak a bátyjai, folyt a dínomdánom. Bemegy a palotába, s kérdi tőle az apja, kérdik a bátyjai: - No, fiú, hoztál-e feleséget, hol van, merre van?

Mondá a királyfi nagy búsan: - Menjete ki az udvarra, s nézzétek meg!

Kimennek mind az udvarra, de ott bizony nem láttak semmiféle asszonyi állatot.

Kérdik tőle ismét: - Hát hol az asszony?

- Itt van ni! - mondá a királyfi -, ott ül a lovon.

Haj, szörnyű haragra gerjelt a király! Hogy őt így megcsúfolta az ő legkisebb fia! Kitagadta a királyságból, ki az országból, ki mindenéből, azt mondta neki: fel is út, le is út, többet a szemével ne lássa.

Felült a királyfi a lovára, s keserves könnyhullatások közt elindult az apja udvarából. S az a csúf, fertelmes állat ott ült, üldögélt szépen a háta megett, nem szólt egy szót sem.

Ment, mendegélt a királyfi hetedhét ország ellen, s egyszer úgy estefelé egy rengeteg erdőbe ért. Annak az erdőnek a közepén volt egy szép tisztás. Ottan megállott, a lovát belecsapta a fűbe, maga pedig leheveredett egy fa alá, s elaludt.

Hanem reggel, amikor felébredt, szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Egy olyan palotában ébredett fel, hogy annak minden szegeköve ragyogó gyémánt volt, s abból a fertelmes csúf békából olyan gyönyörűséges szép asszony

lett, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Bezzeg hogy megváltozott most egyszerre a királyfi kedve, bezzeg hogy megváltozott most a szíve indulatja. Szép gyöngén megfogta a felesége kezét, s mondta: - Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Mosolygott a szép asszony, ő is azt mondta: Ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket! Hanem azért azt gondolta magában: - Megállj, mégis megbüntetlek azért, hogy háromszor elhagytál engem!

Telt, múlt az idő. Éltek egymással nagy békességben, de az asszony sokszor el-elszomorodott, mert szerette az urát, de nem tudta felejtetni, hogy háromszor hagyta el.

Észrevette a királyfi, hogy a felesége mindig szomorkodik. Meg is kérdezte egyszer: - Talán bizony nem is szeretsz, feleség, hogy mindig szomorkodol?

Mondá az asszony: - De bizony szeretlek, édes férjemuram, hanem azt nem tudom elfelejtetni, hogy egyszer olyan erősen gyűlöltél. Látod, uram, látod, nem voltam én mindig olyan förtelmes állat, mint amikor először láttál engem. Tündérr király leánya voltam. Sok embert megvarázsoltam, csak meggondoltam valamit, már meg is csináltam. De egyszer mégis megjártam. Feleségül akart venni egy lidérc, s hogy nem mentem hozzá, békának varázsolt, s arra ítélte, hogy békának maradjak, amíg olyan királyfival nem találkozom, aki nyílvesszővel keres magának feleséget.

- Hej, ha én ezt tudtam volna, lelkem, feleségem - mondá a királyfi -, bizony nem szomorítottam meg a szívedet!

A szép asszony csak mosolygott, nem szólt semmit, de most is azt gondolta magában: Azért mégsem felejttem el, hogy amikor béka voltam, megvetettél.

Áközben hírül vitték az öreg királynak, hogy van az országában egy olyan fényes, ragyogó vár, hogy az övé leülhet mellette. Hírül vitték azt is, hogy a kitagadott fia építette azt a ragyogó várat. Azt hitte az öreg király, hogy bizonyosan az ő bosszúságára építette a várat az a kitagadott fiú. Mindjárt üzent neki, hogy kitakarodjék az országból, mert különben így meg úgy.

Megszomorodott a királyfi, de a felesége azt mondta, hogy egy tapodtat se menjenek. Majd igazít ő mindent annak rendje szerint. Visszaüzent

az öreg királynak: hát jöjjön ide, s kergesse ki, ha van szíve hozzá.

Hát bizony az öreg király nem is várt második üzenetet: indult még aznap akkora sereggel, hogy a föld rengett alatta. De a szép asszony sem dugta össze a kezét. Nem hiába volt tündérkirály leánya, egy minutára annyi katonát varázsolt elé, a jó Isten tudja, honnét s honnét nem, hogy az ég is elfeketedett belé. Úgy széjjelverte az öreg király seregét, hogy hírmondónak sem maradt abból. Csak az öreg királynak s a két idősebb fiának hagyták meg az életét: hadd menjenek haza Isten hírével, de aztán őket többé meg ne háborítsák.

Hát ez így volt, ahogy volt, aztán telt-múlt az idő, eltelt egy esztendő, két esztendő, s élt a fiatal pár nagy békeességben. Hanem a szép asszonynak még mindig nem ment ki a fejéből, hogy a királyfi csak akkor szerette meg, amikor szépséges szép leány lett belőle, de bezzeg, mikor béka volt, irtózott tőle, el is akarta hagyni, pedig segített rajta. Azt mondta egyszer az urának:

- No, lelkem, uram, emlékszel-e, hogy mikor feleségül vettél, megesküdtél nekem, s utánam mondtad, hogy ásó, kapa s a nagyharang válaszszon el minket.

Mondá a királyfi:

- Emlékszem, emlékszem, lelkem, feleségem.

- Hát arra emlékszel-e, hogy háromszor akartál megszökni tőlem?

- Hej, arra is emlékszem, nem is tagadom, lelkem, feleségem.

- No bizony, ha emlékszel is, s nem is tagadod, most én is elhagylak téged. Nesze, adok egy gyűrűt emlékül, az Isten áldjon meg.

Eleget istenkedett a királyfi, hogy ne hagyja el, ne bolondozzék, ami elmúlt, elmúlt, felejtse el, de a szép asszony nem hallgatott rája, csak

kikerült-fordult az ajtón, s úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el.

Búsult a szegény királyfi, hogyne búsult volna! Még csak most volt igazi világ árvája. Sem apja, sem anyja, sem felesége, sem országa, sem hazája! Meghiszem azt! Reggelre még az a szép ragyogó vára sem volt, mert - halljatok csudát! - ott ébredt fel a rengeteg erdő közepén, azon a tisztáson, hol az éjjel megháltak volt, amikor az apja világgá kergette. Ott legelészett a lova is még a jó kövér fűben.

- No, édes lovam - mondá nagy búsan -, összekerülénk megint, most mehetünk ismét világgá.

Felült a lovára, s ment, amerre a szeme látott. Ment hegyeken-völgyeken, erdőkön-mezőkön által, ha valahol szolgálatot találna. Addig mentek, mendégéltek, míg egyszer rengeteg erdőben egy malom elé értek. Bemegy a malomba, s köszönti a molnárt, akinek olyan fehér volt a haja, mint a búzaliszt: - Adjon Isten jó napot, molnár gazda!

- Adj' Isten, ecsém, hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

- Én bizony szolgálatot keresek, bátyámuram, ha találnék.

- No bizony, ha igen, állj be hozzám molnárlegénynek. Nekem sem gyermekem, sem senkim a világon, ha jól viseled magadat, neked hagyom a malmomat s minden gazdaságomat.

Kezet csaptak, áldomást ittak, s a királyfi ott maradt a malomban. Ügyes legény volt, hamar kitanulta a molnárságot, de nem tudta elgondolni, hogy miféle malomba került, mert őrlenivaló volt mindig, hanem sem azt nem látta, hogy ki hoz őrlenivalót, sem azt, hogy ki viszi el a lisztet.

Meg is kérdezte egyszer az öregtől:

- Ugyan bizony, bátyámuram, hogy kerül ide a sok őrlenivaló, s ki viszi el innét, hogy én azt sohasem látom?

- Hej, ecsém, azt mindig éjjel hozza egy griffmadár, s éjjel is viszi el, amikor te alszol.

- Hát aztán hová viszi?

- Hm, ecsém, a királynénak viszi egyenest. Ide nem messze van egy kőszikla, annak a tetejében egy ragyogó fényes vár. Abban lakik a mi királynénk szomorú özvegységben.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Nem feküdt le az éjjel, s éjfélkor, ahogy jött a griffmadár a lisztért, belebújt egy liszteszsákba, s a griffmadár a többi zsák közt vitte őt is a királyné várába. Ott, amikor kioldották a zsákokat, kiugrott nagy lisztesen, hogy a szegény kenyérsütőt majd kitorpte a „rossz”.

- Ne félj - szólt a királyfi -, nem vagyok kísértet! A malomból jöttem, hogy itt szolgálatot keressék.

- Jól van - mondá a sütőmester -, éppen sütőinasra szükség vagy, felfogadlak annak.

Hát bezzeg hogy a királyfi kitanulta a sütőmesterséget is. Eleinte csak fekete kenyeret süt-

tettek vele, de süttött aztán fehér cipót is, szép piros ropogóst. Hanem a királynét még egyszer sem láthatta, pedig amiatt jött ide, ha mondom nektek.

Hetek múltak, hónapok múltak, hát egyszer, amint kitekint a sütő ablakán, látja, hogy éppen az ablak alatt sétál el egy szépséges szép asszony. Uram, Jézus, ne hagyj el! Hiszen ez az ő felesége! Hej, Istenem, nem találta helyit. Mit csináljon, hogy kerüljön a felesége színe elé? Gondolt ide, gondolt oda, ő bizony azt gondolta, hogy a gyűrűt belekeveri egy cipóba, s majd megtudja erről a fe-

lesége, hogy itt van. Nem sokat teketóriázott: belekeverte a gyűrűt a tésztaiba, s süttött ebből olyan ropogós piros cipót, hogy még a sütőmesternek is táva maradt a szája. Vitték is mindjárt a királyné asztalára. Ott az inas felvágja a cipót, s hát kigurul belőle egy gyűrű. Fölkapja az inas a gyűrűt, s jelenti a királynénak, hogy mi történt. Nézi, nézi a királyné, s a színében csak hol elhalványodik, hol kipirosodik. Hívátja a sütő mestert: - Ki sütötte ezt a cipót?

Mondja a sütőmester:

- A sütőinas, felséges királyné.

- Küldjed ide mindjárt!

Küldik a sütőinast, be is megy nagy lisztesen, de bezzeg nem nézte a királyné: lisztes-e, nem-e, a nyakába borult. Még aznap nagy lakodalmat csaptak, de olyant, hogy hét országra ment a híre.

Én is ott voltam, a griffmadáron mentem fel, s feneketlen kancsóból ittam a bort. Hazafelé adtak egy lovat, akinek tök volt a feje, viasz a dereka, kender a farka, kóró a lába, acél a patkója. Ahogy a földre ért, megbotlott a lovam egy békasóban, szikrát vetett a patkó, tüzet fogott a kender, elégett a kóró, elolvadt a viasz, leesett a tök, s hupp! lepottyantam én is a földre, hogy nagyot nyekken-tem belé.

Itt a vége, fuss el véle!

A Békakirály¹⁰

Élt egyszer egy király; annak a legkisebbik lánya olyan szép volt, hogy még a nap is elcsodálkozott, ha rásütött, pedig az már látott egyet-mást, mióta fent jár az égen.

A királyi palotától nem messze egy rengeteg nagy erdő sötétlett; sűrű lombos kerek hársfák álltak a szélén, a legvénebb, legterebélyesebb hársfa alatt pedig volt egy kút. Ha nagyon meleg volt, a királyné kisétált az erdőszélre leült a kút kávjára, úgy pihent a mélyből áradó hűvösségben. Volt úgy, hogy elunta magát; ilyenkor fogta az aranygolyócskáját, földobta meg elkapta, ez volt a legkedvesebb játéka.

Történt egyszer, egy szép nyári napon, hogy amint így játszadozott, túl magasra találta dobni a golyót; nem tudta elkapni, a fényes aranygömb le-

esett a földre legurult a kis lejtőn, be egy lyukba, azon át a kútba. A királyné már csak a loccsanását hallotta, ahogy elmerült a vízben. Ijedten hajolt át a káván, de hiába: a kút olyan mély volt, le se lehetett látni a fenekére. Egy ideig csak nézett, nézett a fekete semmibe, aztán nagy búsan leült egy kőpadra, szeméből kibuggyant a könny, egyre hangosabban sírt-rítt, sehogyan sem tudott megvigasztalódni.

Hát ahogy ott sírdogál, egyszer csak azt mondja valaki:

- Mit búslakodol, szép királykisasszony? Olyan keservesen zokogsz, a kőszikla is meglágyulna tőle!

A királyné körül nézett, kereste honnét jó a hang, de senkit nem látott. Hanem amint így kémlelődik, észreveszi, hogy egy csúnya, kövér béka mászik ki a kút repedezett kövei közül.

¹⁰ Grimm legszebb meséi

- Csak nem te szólítottál meg, öreg sárga-
gasztó? - kérdezte csodálkozva.

- De bizony én! - felelte a béka. - Azt tudakoltam, milyen bánat nyomja a szívedet.

- Úgyse tudsz te azon segíteni! - sóhajtotta a királylány. - Beleesett az aranygolyócskám a kútba, azt siratom.

- No, csak csendesedjél; inkább azt mondd meg, mit adnál nekem, ha visszahoznám a játékodat.

- Amit csak akarsz: királyi ruhámat, gyöngyömet-gyémántomat, még az aranykoronát is a fejemről!

- Nem kell nekem sem a ruhád, sem gyöngyöd-gyémántod, sem az aranykorona a fejedről. Csak egyet kívánok: hadd legyek a játszópajtásod; ültess asztalodhoz, etess tányérodéből, itass poharadból, altass az ágyadban; ha ezt megígéred, leszálok a kútba, fölhozom az aranygolyócskádat.

- Mind megteszem, amit kívánsz, csak hozd vissza a golyómat! - mondta örvendezve a királylány, magában azonban ezt gondolta: "Ugyan mit fecseg ez a buta béka! Csak nem képzeled komolyan a dolgot? Hogy lehetne pajtásom, ha egyszer odalent kuruttyol a vízben?"

A béka pedig, amint az ígéretet megkapta, lebukott a kútba, s alighogy a királylány a gondolata végére ért, máris előbukkant; szájában az aranygolyóval; odatotyogott vele a gyepre, és a lány elé gurította. Annak nagyot dobbant a szíve az örömtől, amint kedves játékát viszontlátta; fölkapta, és elszaladt vele, ügyet se vetett többet a békára. Az nagy brekegéssel kiáltott utána:

- Várj csak! Várj csak! Vegyél az öledbe; én nem tudok olyan gyorsan futni, mint te!

De hiába hajtogatta, ahogy a torkán kifért, hogy "Kvakk! Kvakk!" meg "Várj csak! Várj csak!" - a királylány dehogyis várta meg, örült, hogy megszabadult tőle. Attól fogva, hogy hazaért, eszébe sem jutott többet a csúnya jószág. Hanem másnap, mikor éppen ebédnél ültek, és a királykisasszony jóízűen falatozgatott az aranytányérjából, egyszerre csak valami furcsa placcsogás hallatszott odakint a márványlépcsőn, pliccs-placcs, pliccs-placcs, aztán - egypercenyi csend után - kopogtattak az ebédlőterem ajtaján, és valaki azt kiáltotta:

- Kis királylány nyiss ajtót!

- Neked szólnak - mondta a király -, eredj, lányom, nézd meg, ki az.

A királylány nem szívesen mozdult a helyéről, de hát az édesapjának nem mondhatott ellent. Kinyitotta egyarasznyira az ajtót, de nyomban be is csapta, és halotthalványan szaladt vissza az asztal mellé.

- Mi az, édes lányom? - kérdezte a király. - Mitől ijedtél meg anyyira? Talán egy óriás van odakünn, és el akar rabolni?

- Jaj, dehogy, édesapám - felelte a királylány -, nem óriás az, csak egy rusnya béka.

- És mit akar tőled az a béka?

Mit tehetett mást a királykisasszony? Elmondott mindent töviről hegyire: hogy hogyan vesztette el az aranygolyóját, meg hogy mit ígért érte cserébe a békának.

Mire végére ért a történetnek, a szeme tele lett könnyel, és úgy rebegte:

- Jaj, ha én ezt tudtam volna! De sosem gondoltam, hogy kibúvik a kútból, és utánam jön!

Akkor a béka megint kopogtatott, és másodszor is bekiáltott:

*Kis királylány,
nyiss ajtót!
Elfeledd,
mit ígértél
tegnap künn a kút vizénél?
Kis királylány,
nyiss ajtót!
Én vagyok itt,
nem hallod?*

Hogyne hallotta volna szegény! Hiszen éppen az volt a baja, hogy hallotta. Hát még mikor az édesapja ráparancsolt:

- Amit megígértél, meg is kell tartanod! Menj, és engedd be!

A királylány ajtót nyitott, a béka meg nyomban beugrott, és a lány nyomában egészen a székeig placcsogott. Ott leült és rákiáltott:

- Végy föl magad mellé!

A királykisasszony tétovázott, de a király megint rászólt:

- Ígéret szép szó ha megtartják, úgy jó!

Erre aztán, bárhogy utálkozott mit tehetett? - fölvette. Hanem a béka nem érte be ennyivel: a

székről fölkíváncozott az asztalra, mikor pedig az asztalon ült így szólt:

- Told közelebb a tányérod, hogy egy tálból ehessünk, ahogy megígérted.

Azzal jóízűen nekilátott a falatozásnak nem sokat törődött vele, mit szól hozzá a királylány. Evett a tányérajából, ivott a poharából, s mikor már jóllakott, azt mondta:

- Ettem-ittam eleget, most aztán pihennék egyet. Vigyél a szobádba, vedd meg nekem a selyemágyad, hadd aludjam.

A királylány sírva fakadt; úgy irtózott ettől a hideg békától, hozzá sem mert nyúlni, és most belefektesse a szép habos ágyba! A király azonban haragosan ráncolta a homlokát:

- Ha a bajban jó volt, ne vedd meg a baj múltán sem!

Szegény kis királylány megfogta két ujjával a békát, fölvitte a szobájába, és letette a sarokba. Igen ám, de a béka megszólalt:

- Én is olyan kényelmesen akarok aludni, ahogyan ti alusztok, jó puha ágyban, nem itt a sarokban.

Erre a királylány kénytelen-kelletlen felemelte a békát, és akárhogy is irtózott tőle, ágyába fektette.

- Nesze rusnya jószág! De most aztán nyugton maradj!

A béka befeküdt a szép fehér selyemágyba. S abban a szempillantásban híre-nyoma se volt többé békának; a királykisasszony egy takaros, szép szemű, mosolygó királyfit látott maga előtt.

- Egy gonosz boszorkány békává varázslott; te vagy az egyetlen a világon, aki megszabadíthatott a varázslattól - mondta. - Most aztán felelj: állod-e, amit ígértél, elfogadsz-e pajtásodnak; nem is pajtásodnak, de hitese társadnak?

A királylány igent mondott. Még aznap este megtartották a lakodalmat, és úgy határoztak, hogy másnap hazatérnek a királyfi országába.

Ahogy a nap fölkelt, fényes nyolclovas hintó gördült a palota elé, mind a nyolc ló habfehér, arany a szerszámjuk, struccollas csótár a fejükön; hátul a hágsón pedig ott állt a királyfi szolgája, a hűséges Henrik.

Ez a derék szolga úgy elbúsult, mikor a boszorkány békává varázsolta a gazdáját, hogy hár-

mas vaspántot kellett a szíve köré kovácsoltatnia, nehogy szétrepedjen bánatában.

A hintó előállt, a hűséges Henrik besegítette az ifjú párt, aztán visszakapaszkodott a hágsóra, onnét tekingetett széjjel a vidéken, s közben hal-kan füttyörészett, mert hát azt sem tudta, hová legyen örömeben, amiért a gazdája megszabadult a varázslatból.

Amint így mennek, egyszerre csak reccsenés hallik, mintha kettéroppannát volna valami. A királyfi hátrakiáltott:

Tengely törik, rúd szakad tán?

A hűséges Henrik meg azt felelte:

Egyiknek sincs baja, gazdám;

csak a szívem pántja pattan:

bánatomban rávonattam,

mikor a kút vizében

béka voltál a mélyben.

Még kétszer hallották útközben a reccsenést. A királyfi mind a kétszer azt hitte, a kocsival történt valami baj. Pedig csak a vaspántok pattantak le a hűséges Henrik szívéből.

